

2. Неперервна освіта: актуальні дискурси: збірник матеріалів XIV Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Ужгород, 15 – 16 жовтня 2020) / За заг. ред.: Химинець В., Сивохоп Я., Іваць О. – Ужгород: ПП Данило С.І., 2020. – 149 с.

Білоусова Наталя Анатоліївна

кандидат педагогічних наук

асистент кафедри організації та економіки фармації

Національний університет охорони здоров'я імені П.Л. Шупика

доцентка кафедри прикладної медицини

Університет економіки та права «КРОК»

м. Київ, Україна

ДИВЕРСИФІКАЦІЯ ПІДХОДІВ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ З ОЦІНКИ МЕДИЧНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

У пошуках новітніх якісних технологій та сучасних методів лікування утворилось нове міждисциплінарне направлення в організації охорони здоров'я «оцінка медичних технологій», яке базується на сучасних досягненнях економіки, фармації, медицини, епідеміології, права та інших наук. Розробка і впровадження новітніх медичних технологій, які поліпшують якість життя та суттєво впливають на стан здоров'я, визнано основним завданням у багатьох країнах світу. Їх ефективність доводиться за допомогою об'єктивних, лабораторних, інструментальних методів і тощо, при цьому їх використання має бути раціональним з економічної точки зору та легітимними у правовому аспекті як окремої країни, так і в усьому світі.

За визначенням ВООЗ оцінка медичних технологій, ОМТ (health technology assessment) – це міждисциплінарний процес, який передбачає використання точних методів для визначення цінності медичної технології на різних етапах її життєвого циклу з метою надання інформації для ухвалення рішень щодо сприяння сталому розвитку справедливої, ефективної та високоякісної системи охорони здоров'я [6].

На сучасному етапі функціонування фармацевтичних компаній і в цілому фармацевтичного ринку лікарських засобів зумовлено Підписання і ратифікація Угоди про асоціацію з Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії й їхніми державами-членами, що дає можливість Україні в подальшому стати повноцінним членом в Європейському Союзі, а отже й висуває певні вимоги. Ступінь їх виконання вимірюється з використанням Копенгагенських критеріїв, які слід розглядати як інструмент та дороговказ для якісних перетворень у галузі охорони здоров'я. Ці критерії включають в себе: I) стабільність інститутів, що гарантують демократію, верховенство права, повагу до прав людини, повагу і захист національних меншин (політичні критерії); II) наявність дієвої

ринкової економіки та здатність витримувати конкурентний тиск і дію ринкових сил у межах ЄС (економічні критерії); III) здатність узяти на себе зобов'язання, що випливають із членства в ЄС, включаючи чітке дотримання цілей політичного, економічного, валютного союзу (інші критерії) [2].

Таким чином, відповідно до сучасних світових тенденцій в Україні передбачається впровадження оцінки медичних технологій, ОМТ (health technology assessment) на державному рівні, на що вказує Порядок проведення державної оцінки медичних технологій, затверджений Постановою Кабінету Міністрів України від 23.12.2020 р. № 1300. Згідно з даним документом державна ОМТ, які не є лікарськими засобами, запроваджується з 1 січня 2022 р.

За визначенням Стандарту Настанови «Державна оцінка медичних технологій для лікарських засобів» [5] під оцінкою медичних технологій (health technology assessment) слід розуміти експертизу їх клінічної ефективності, економічної доцільності, організаційних проблем та проблем безпеки для громадян у зв'язку з їх застосуванням.

Очевидним є те, що реалізація Стандарту Настанови «Державна оцінка медичних технологій для лікарських засобів» потребує взаємодії з міжнародними асоціаціями з ОМТ (НТА), яким належить провідна роль у розвитку даного напрямку. Їхня діяльність базується на таких цінностях, як: членство в міжнародній професійній спільноті НТА, розширення партнерських відносин, розвиток наукового потенціалу, прагнення економічної стабільності та вдосконалення нормативно-правової бази. Вважаємо за необхідне акцентувати увагу на розвитку наукового потенціалу, а саме на важливій ролі професійної підготовки експертів з оцінки медичних технологій (НТА) для фахівців фармацевтичної промисловості, медичної галузі та користувачів ОМТ (НТА).

Аналіз документів, прийнятих на міжнародному рівні, свідчать про те, що розвиток міжнародних асоціацій ОМТ (НТА) та професійна підготовка фахівців з оцінки медичних технологій відбувається за політичної підтримки організацій з охорони здоров'я в країнах-початківцях НТА (нині Україна належить до їх числа). У зв'язку з цим, починаючи з кінця 90-х років минулого століття, дослідниками першочергова увага акцентується на визначенні потреб у навчанні експертів та користувачів ОМТ (НТА). Відповідно зростає актуальність розроблення ресурсів для підтримки ефективного середовища у навчанні та передачі знань, а саме – створення викладацьких центрів і підготовки викладацького персоналу, навчання експертів з оцінки медичних технологій та забезпечення їх подальшого безперервного професійного розвитку і сертифікації, створення соціально-економічних, організаційно-педагогічних, психологічних та інших умов для обміну знаннями, участі в міжнародних і вітчизняних науково-практичних, науково-методичних конференціях, семінарах, вебінарах, тренінгах тощо [6].

У контексті даного дослідження, на наш погляд, варто звернути увагу на тлумачення поняття «передача знань» як на «процес, за допомогою якого відповідна наукова інформація стає доступною для практичного

застосування, планування і розробки політики через взаємодію зі споживачами, і підкріплюється наочними матеріалами та інформаційною стратегією, що підвищує довіру до організації і, в разі необхідності, підсилює основні положення досліджень» [4]. Маємо зазначити, що впровадження ОМТ (НТА) в Україні здійснюється за підтримки міжнародних організацій і асоціацій. Так, в серпні 2021 року ВООЗ було розроблено і передано для України Аналітичну записку «Варіанти найкращих практик для розробки клінічних протоколів в Україні» [1], де в доступній формі викладені вимоги до методології створення клінічних протоколів лікування пацієнтів, що в кінцевому результаті надасть можливість проведення ефективної ОМТ (НТА) та в подальшому посилити вплив на ефективне цільове використання бюджетних коштів, виділених на медичну допомогу для населення країни.

Базуючись на аналізі документів і наукових праць із зазначеного питання, вважаємо за необхідне звернути увагу на п'ять потенційних цільових груп, виокремлених ВООЗ для передачі наукових знань у галузі охорони здоров'я. Це: населення в цілому; пацієнти, або кінцеві споживачі медичних послуг; медичні працівники та менеджери охорони здоров'я, адміністратори медичної галузі; керівники місцевого, регіонального та національного рівня в сфері охорони здоров'я.

Для медичних працівників ВООЗ рекомендує проводити очні зустрічі та конференції, а керівникам закладів охорони здоров'я різних ланок пропонується надавати перевагу брифінгам і семінарам для передачі знань. При цьому наголошується на доцільності використання коротких, але ємких тез, у яких розкривається, суть і важливість інформації або ідеї досліджуваної теми для певної цільової аудиторії, подається наукова інформація з окресленої теми, покроковий звіт і оцінка передачі інформації, а також прогнозування ситуації з покроковим алгоритмом виконання певних завдань. При передачі інформації варто враховувати зазначені цілі передачі знань, які відповідають потребам цільової аудиторії.

Керівникам системи охорони здоров'я пропонується вносити пропозиції щодо рекомендацій та нових ідей для уряду країни в доступній і зрозумілій формі для подальшого прийняття рішень на політичному рівні [4], тобто увага акцентується на активній позиції й ініціативі усіх суб'єктів розвитку охорони здоров'я.

Прикладом передачі наукових знань цільовій аудиторії, з нашої точки зору, може слугувати досвід зарубіжних країн. Так, у 1999 році було створено Консорціум Ulysses із 5 університетів та 5 агентств ОМТ (НТА) в Європі (Іспанія та Італія), а також в Канаді. За програмою Консорціума було передбачено 4 інтенсивні двотижневі модулі за темами: принципи, практика ОМТ (НТА) та методи ОМТ (НТА); економічна оцінка управління організаціями в системі охорони здоров'я; клінічні рекомендації; аналіз політики охорони здоров'я та етичні і соціальні проблеми поширення і впливу ОМТ (НТА). Принагідно зазначити, що цей курс насичений вправами та матеріалами, які подаються в інтенсивному форматі. Водночас П. Леху, Р.Н. Баттіста, А. Гранадос (P. Lehoux, R.N. Battista, A. Granados)

наголошують на тому, що викладання цих тем потребує вдосконалення систематичного зворотного зв'язку між викладачами і здобувачами знань, добору змісту методології фармакоекономічної оцінки [8].

Ретроспективний аналіз запровадження оцінки медичних технологій показав, що з 2002 року в Європі почала стрімко зростати кількість різноманітних тренінгових програм з ОМТ (НТА), а сфера діяльності з оцінки медичних технологій перебуває в процесі становлення та інституалізації. Тому в галузі професійної освіти і навчання з підготовки фахівців з ОМТ (НТА) пропонується двостороннє співробітництво між відповідними асоціаціями і тренінговими центрами. З огляду на проблему даного дослідження науковий інтерес для нас становлять сукупні результати трьох опитувань 2002 року, які показують, що в Європейському Союзі, включаючи Норвегію та Швейцарію, 13 із 17 країн (76%), пропонують або курси університетського рівня, або курси в системі безперервної освіти. У країнах-кандидатах в ЄС, 4 з 10 країн (40%), підготовка цих фахівців здійснюється на курсах. Серед інших країн таку курсову підготовку здійснює лише Ізраїль [7].

Аналіз стану підготовки фахівців з оцінки медичних технологій наведено в праці В. Назаркіної: «За даними ВООЗ, академічні програми з ОМТ (НТА) (вища освіта, магістратура) мають 27 країн світу, з них 13 – європейських. Курси, тренінги та семінари з НТА проводять у 61 країні, у т.ч. у 26 країнах Європи. Внутрішнє навчання персоналу (тренінги або семінари) проводять у 52 країнах (зокрема, 21 належить до Європейського регіону ВООЗ)» [3].

Сьогодні зарубіжний досвід професійної підготовки фахівців з оцінки медичних технологій реалізується у вітчизняних закладах вищої освіти. Наприклад, освітньо-професійна програма «Оцінка технологій охорони здоров'я» для магістрів ліцензована у Національному фармацевтичному університеті. У Державному експертному центрі департаменту оцінки медичних технологій проводяться інтенсивні навчальні тренінги для головних лікарів, начмедів лікувально-профілактичних закладів і представництв фармацевтичних компаній.

Національний університет охорони здоров'я імені П.Л. Шупика проводить очно-заочні двотижневі курси тематичного удосконалення «Актуальні питання оцінки технологій охорони здоров'я» з дистанційною формою навчання для головних лікарів, начмедів, завідувачів відділеннями та внутрішньолікарняних аптек.

Отже, актуальність професійної підготовки фахівців з оцінки медичних технологій в Україні є підтвердженою на державному і галузевому рівні, їх потреба визнана в медичній галузі, яка на цей час реформується. Узагальнюючи перший вітчизняний досвід, порівнюючи його із кращими практиками зарубіжних країн і співставляючи з поставленими завданнями перед національною галуззю охорони здоров'я, слід акцентувати увагу на необхідності розроблення і запровадження науково-методичного супроводу професійної підготовки таких фахівців, завданням яких є підвищення якості медичних послуг.

Список використаних джерел:

1. Варіанти найкращих практик для розробки клінічних протоколів в Україні. Копенгаген: Європейське регіональне бюро ВООЗ; 2021 р.
2. Копенгагенські критерії членства в Європейському союзі : (інформ.-аналіт. довідка) / М-во закордон. справ України : веб-сайт. URL: <https://mfa.gov.ua/ua/page/open/id/774> (дата звернення: 06.11.2021).
3. Назаркіна В. М. Аналіз стану підготовки фахівців з оцінки технологій охорони здоров'я в країнах світу. Фармацевтичний журнал. 2020. № 2. С. 12–25.
4. Потребности и запросы тех, кто определяет политику здравоохранения. Алгоритм передачи знаний URL: https://www.euro.who.int/_data/assets/pdf_file/0005/128525/e91922R.pdf
5. Стандарт Настанови «Державна оцінка медичних технологій для лікарських засобів» СТ-Н МОЗУ 42-9.1:2021 від 20.04.2021 р. Київ Міністерство охорони здоров'я України 2021. 106.с. URL: [29631-dn_593_29_03_2021_dod.pdf \(moz.gov.ua\)](https://www.moz.gov.ua/dn_593_29_03_2021_dod.pdf). (дата звернення: 14.11.2021).
6. 2020-2025 Strategic Plan Developed by the Strategic Planning Working Group in consultation with the Society Membership Approved by the HTAi Board of Directors January 2020. URL: https://htai.org/wp-content/uploads/2020/05/HTAi_strategic-plan_20200120b_pages.pdf
7. Douw K., Vondeling H., Bakketeig L. S. et al. HTA education and training in Europe // Ibid. – 2002. – V. 18, N 4. – P. 808–819.
8. Lehoux P., Battista R. N., Granados A. et al. International Master's Program in health technology assessment and management: Assessment of the first edition (2001–2003). Int. J. Techn. Assessment in Health Care. 2005. V. 21, N 1. P. 104–112.

Бобонич Руслана Артурівна

учитель фізики та астрономії

заклад загальної середньої освіти I-III ступенів №1

Чопської міської ради Закарпатської області

м. Чоп, Україна

УПРОВАДЖЕННЯ ЕЛЕМЕНТІВ STEM-ОСВІТИ У ПРОЦЕСІ ВИКЛАДАННЯ ФІЗИКИ ТА АСТРОНОМІЇ В ЗАКЛАДІ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Сучасна школа покликана змотивувати учнів до навчання. У той же час – підготувати їх до повноцінного життя у соціумі. Що раніше й повніше людина оволодіє життєвою компетентністю, то успішною, продуктивнішою буде її життєдіяльність. Розвиток життєвої компетентності дитини залежить від її взаємодії з сім'єю, школою, групою однолітків, громадою, тощо. Звідси й необхідність змін і технологій навчального процесу.